

Leeswijzer

Geachte lezer,

Hierbij vindt u onze uitwerking over hoe arbeidsmigratie voor iedereen kan werken.

Zoals in [2011](#) al genoemd werd: Nederland kan het zich niet permitteren om nog langer te overleggen, te verkennen en te onderzoeken. Er moet nu doorgepakt worden. In onze gemeenten en provincies zien wij dagelijks de gevolgen van arbeidsmigratie, zowel positief en negatief. Wij nemen onze verantwoordelijkheid, maar hebben meer acties nodig. Gezamenlijk kunnen we het namelijk wel goed organiseren. Hoe? Dat vindt u in dit stuk, dat bestaat uit:

1. Visuele uitwerking van onze oplossingsrichtingen
2. Position paper 'Arbeidsmigratie werkt voor iedereen
3. Inhoudelijke uitwerking van welke rollen wij willen, pakken of verwachten.

Ondergetekende bestuurders staan achter dit plan. Wij gaan hier graag met u over in gesprek en nodigen u uit om op werkbezoek te komen in een van onze regio's, mocht u hierover willen doorpraten en praktijkvoorbeelden willen zien.

Veel dank voor uw aandacht voor dit actuele en urgente thema.

Met vriendelijke groet,

Tim Versnel	Wethouder Gemeente Rotterdam
Marc van Caldenberg	Gedeputeerde Staten, Provincie Limburg
Co Engberts	Wethouder Den Haag
Nadir Baali	Wethouder Steenbergen
Anne Koning	Gedeputeerde Staten, Provincie Zuid-Holland
Samir Toub	Wethouder Eindhoven
Rik van der Graaf	Wethouder Utrecht
Inge Jongman	Wethouder Groningen
...?	Wethouder Sliedrecht
...?	Wethouder Venlo

Position paper namens gemeenten en provincies. Arbeidsmigratie werkt voor iedereen.

In veel sectoren in Nederland is arbeidsmigratie onmisbaar. Tegelijkertijd leidt het huidige systeem tot structurele knelpunten: slechte huisvesting, uitbuiting, overlast, onvoldoende registratie, en een gebrek aan doorstroom naar goede banen. Gemeenten en provincies merken dagelijks de gevolgen. We zien de druk op wijken, de toename van dakloosheid en een groeiende kloof tussen arbeidsmigranten en de samenleving waarin zij werken en wonen.

Tegelijkertijd geloven wij dat het ook anders kan. Arbeidsmigratie hoeft geen splijtzwam te zijn – mits goed georganiseerd. Wij schetsen een perspectief waarin arbeidsmigratie eerlijker, veiliger en socialer wordt zodat arbeidsmigratie beter werkt. Een perspectief waarin arbeidsmigranten niet langer een tijdelijk inzetbare kracht zijn, maar volwaardige deelnemers aan de samenleving. En waarin medeoverheden, bedrijven en het Rijk de handen ineenslaan om dat mogelijk te maken.

Een wenkend perspectief

Stel je voor: Nederland in 2030. De structurele afhankelijkheid van goedkope arbeid is afgenomen doordat bedrijven versneld zijn gaan innoveren. Arbeidsmigranten die wél nodig zijn, werken onder eerlijke voorwaarden, kennen hun rechten, krijgen ondersteuning bij hun ontwikkeling en kunnen zich duurzaam vestigen, met gezin en al. Overbewoning en uitbuiting zijn verleden tijd, omdat fatsoenlijke huisvesting een harde randvoorwaarde is geworden voor bedrijfsontwikkeling. Kinderen van arbeidsmigranten kunnen zonder onderbreking onderwijs volgen, en taallessen zijn beschikbaar dankzij gezamenlijke inzet van werkgevers en gemeenten. Het contact tussen bewoners in de wijk is vanzelfsprekend. Arbeidsmigranten voelen zich onderdeel van de gemeenschap, en maken de overstap naar sectoren waar de Nederlandse arbeidsmarkt hen hard nodig heeft. Dat is het toekomstbeeld waar wij aan willen bouwen. Maar dit vraagt heldere keuzes. Niet alleen lokaal, maar juist ook nationaal.

Onze inzet als medeoverheden

Wij zijn bereid om onze verantwoordelijkheid te nemen en doen dat al op veel plekken. Gemeenten dragen zorg voor de opvang van dakloze EU-burgers en maken taallessen en toegang tot basisvoorzieningen voor arbeidsmigranten en hun kinderen mogelijk. En willen zich inzetten voor voldoende en goede huisvesting en toezicht daarop. Provincies willen een huisvestings-effectrapportage bij nieuwe economische en ruimtelijke ontwikkelingen hanteren en de regionale afstemming over woonbehoeftes coördineren. Maar we kunnen het niet alleen. Wij vragen het Rijk om samen met ons op te trekken. Niet met incidentele maatregelen, maar via structurele afspraken over verdeling van taken, bevoegdheden en middelen.

Inzet Regeerakkoord

Om echt verschil te maken, doen wij als gemeenten en provincies het volgende concrete voorstel voor het regeerakkoord:

- **Verminder de afhankelijkheid en instroom van laagbetaalde arbeid** door scherpe economische keuzes en in te zetten op gericht arbeidsmigratiebeleid in herkomstlanden.
- **Veranker structurele financiering** voor gemeenten rondom registratie, onderwijs, taal, zorg, opvang en juridische ondersteuning van arbeidsmigranten.
- **Reguleer de uitzendsector steviger**, met duidelijke beperkingen op flexwerk, actiever en strenger toezicht op misstanden.
- **Stel eisen aan werkgevers en bedrijven** op het gebied van huisvesting, inschrijving in de BRP en eerlijke arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden
- **Koppel economische vestiging aan woningbouwverantwoordelijkheid**, via regionale afspraken onder regie van provincies.
- **Maak taal- en onderwijs in basisvaardigheden toegankelijk** voor arbeidsmigranten en hun gezinnen. Zorg dat bedrijven en inleners dit faciliteren en biedt ondersteuning voor gemeenten om dit aanbod te realiseren.
- **Zorg voor een sluitend registratiesysteem** van EU-arbeidsmigranten

Een gezamenlijk aanbod

Wij bouwen voort op de bestaande rapporten (Roemer, IBO, Adviesraad Migratie), met een breder en toekomstgericht perspectief. Wij bieden aanvullend op deze analyses ook een concreet aanbod: namelijk de inzet van decentrale overheden om EU-arbeidsmigratie te laten werken, mits het Rijk haar deel oppakt. Wij staan klaar. Dit is het moment om gezamenlijk de koers te bepalen voor een eerlijker en beter gereguleerd systeem van arbeidsmigratie in Nederland, zodat het werkt voor iedereen.

(1) Wenkend perspectief: Arbeidsmigratie werkt voor iedereen. Wat zien we dan in Nederland?

NB: Om bij dit toekomstbeeld te komen is ieders inzet nodig. Wij zetten al de nodige stappen, maar hebben ook de actieve betrokkenheid van alle andere bestuurslagen en stakeholders nodig om hier te komen in 2030.

Basis op orde

- Er is een volledig beeld van de arbeidsmigranten in Nederland door een sluitend registratiesysteem.
 - Er is sprake van voldoende kwalitatieve en betaalbare huisvesting voor arbeidsmigranten.
- Arbeidsmigranten die langer dan een jaar in Nederland zijn, wonen in reguliere wijken en dorpen waar zij goed meedraaien met de samenleving. Uitbuiting in huisvestingsconstructies en overbewoning is uitgebannen en de leefbaarheid in wijken en dorpen is verbeterd.
- Arbeidsmigranten die uitsluitend tijdelijk werk verrichten, verblijven in [groepsaccommodaties](#), waar mogelijk op het terrein van de werkgever, met de juiste faciliteiten en voldoende toezicht.

Volwaardig meedoen

- Arbeidsmigranten zijn volwaardige burgers. Zij kennen hun rechten, plichten en mogelijkheden. Ze maken bewuste keuzes voor goede werkgevers en huisvesters en weten waar zij terecht kunnen bij misstanden of vragen over hun ontwikkeling en woonsituatie. Zij worden actief ingebed in de samenleving, omdat we zien dat veel arbeidsmigranten die aanvankelijk hier tijdelijk willen werken, langdurig blijven en volwaardig mee (willen) draaien.
- Iedere bestuurslaag pakt hun rol om arbeidsmigranten die zich hier willen vestigen en meedraaien, daarin te ondersteunen.
- EU-arbeidsmigranten en hun kinderen voelen zich thuis in de Nederlandse wijken. Kinderen komen mee in de wijk doordat zij ononderbroken de Nederlandse taal en basisvaardigheden aanleren. Ook maken zij gebruik van het voorschoolse aanbod. Zij hebben geen grote wisselingen van locaties. Ouders krijgen vaker een vast dienstverband. Zo kunnen gezinnen makkelijker op één plek blijven werken, wonen zij in kwalitatief goede huisvesting en komen zij volwaardig mee in de wijk.
 - Het volgen van goed onderwijs (Nederlands en basisvaardigheden) is de norm en wordt gefaciliteerd door het Rijk, werkgevers en gemeenten. Door het kunnen spreken van de Nederlandse taal worden arbeidsmigranten zelfredzamer, leggen zij makkelijker contact met buurtbewoners en voelen zij zich meer verbonden met de samenleving. Zij doen ook mee met zelforganisaties of verenigingen.
 - Er zijn geen dakloze arbeidsmigranten doordat er effectieve opvang is en begeleiding naar werk, zorg en – indien nodig – terugkeer naar het land van herkomst is georganiseerd.

Hoogwaardige economie

- De vraag naar arbeidsmigranten neemt af, conform het scenario van gematigde groei dat de [Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen](#) aanbeveelt. Dit komt doordat het aandeel laagbetaald, fysiek zwaar en eentonig werk aanzienlijk is afgenomen doordat er versneld wordt ingezet en geïnvesteerd in arbeidsparticipatie en arbeidsbesparende, technologische en sociale innovaties. Het innovatie- en concurrentievermogen van Nederland neemt zo weer toe.
- Arbeidsmigranten blijven een positieve rol spelen in maatschappelijk waardevolle sectoren die bijdragen aan onze brede welvaart. Het Rijk ontwikkelt met werkgevers gericht arbeidsmigratiebeleid om te zorgen voor voldoende benodigde en gekwalificeerde medewerkers. We onderstrepen hierbij de bouwstenen uit het [IBO-rapport, CPB analyse](#).
- Arbeidsmigranten werken onder gelijke arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden als Nederlanders: gelijke beloning, gelijke (sociale) voorzieningen, eerlijke contractvormen en veilige omstandigheden (passend bij aanbevelingen [OVV-rapport](#)).
- Er is geen ruimte meer voor uitbuiting of oneerlijke concurrentie. Vaste contracten, zo veel mogelijk in dienst van de werkgevers i.p.v. uitzender, zijn de norm.
- Goed werkgeverschap is een concurrentievoordeel dat noodzakelijk is om goede arbeidskrachten aan te trekken. Arbeidsmigranten willen werken en doorgroeien bij een goede werkgever en de werkgever stimuleert dit (passend bij aanbevelingen [SER-advies](#)).

(2) Om bij dat wenkend perspectief te komen, wat is daarvoor nodig van iedere laag?

1 - Het Rijk:

Basis op orde

- Ontwikkelt een dekkend registratiesysteem met duidelijke taken voor uitzendbureaus, werkgevers, huisvesters en gemeenten rondom BRP-inschrijving. Zorgt daarnaast dat je als ZZP'er verplicht in de BRP ingeschreven moet staan om als zelfstandige aan de slag te gaan.
- Voert een landelijk register huurcontracten in, om inzichtelijk te maken of er sprake is van verhuur op een bepaald adres en onder welke voorwaarden verhuurd wordt. Zo kunnen illegale verhuuractiviteiten en misstanden bij huurders (o.a. arbeidsmigranten) aangepakt worden.
- Zorgt voor een goed systeem van handhaving op misstanden in uitzendconstructies, in nauwe samenwerking met politie, inspectie, woningcorporaties de NLA en gemeenten.
- Zorgt met de NLA dat naast de handhaving op het uitzendstelsel (WTTA), er actiever wordt ingezet op gezamenlijke inspecties met gemeenten en provincies. Belangrijk is dat de NLA de doorlooptijden versnelt, hogere boetes verstrekt bij misstanden die malafide ondernemers echt raken, en gegevens- en kennisdeling tussen ketenpartners bevordert.
- Neemt een koplopersrol in de EU om eerlijkere concurrentie en eerlijke arbeidsmobiliteit te bevorderen, door het tegengaan van schijnconstructies (A1-verloning, schijnzelfstandigheid, doordetachering) en het verbeteren van de informatiepositie van arbeidsmigranten, met EURES en de European Labour Authority (ELA).

Volwaardig meedoen

- Zorgt dat arbeidsmigranten die in Nederland komen, benadert en bereikt worden. Bijvoorbeeld door een landelijke, integrale aanpak om arbeidsmigratie voor en tijdens vertrek, alsook bij aankomst en verblijf, in goede banen te leiden. Maakt hierin afspraken met werkgevers, vakbonden, sociale partners en onderwijspartijen, zodat arbeidsmigranten goed als ingezetene in de BRP geregistreerd staan, de taal leren, zorg krijgen en weten wat hun rechten en plichten zijn. Zo wordt geregeld dat arbeidsmigranten meedraaien in de wijken en dorpen.
- Legt een structurele basis, met werkgevers en gemeenten, om taalonderwijs voor arbeidsmigranten te regelen. Zo kan iedereen in wijken en dorpen met elkaar een praatje maken. Zorgt ervoor dat arbeidsmigranten taalonderwijs mogen volgen onder werktijd, door hier met werkgevers bindende afspraken over te maken. Regelt ook voldoende financiering en docenten om het juiste taalonderwijs aan de doelgroep te kunnen geven. Dit sluit aan bij het rapport [Investeren in samenleven](#) (Adviesraad Migratie, 2025).
- Zorgt met de NLA en sociale partners dat slachtoffers niet de dupe worden van handhaving op huisvesting of bedrijven. Bevordert de meldingsbereidheid van arbeidsmigranten bij misstanden, bijvoorbeeld door nabetaling van achterstallig loon makkelijker te maken.
- Zorgt voor een structurele aanpak voor kinderen van arbeidsmigranten. Financiert de toegang tot voorschoolse educatie, extra onderwijsondersteuning en verbindt kinderopvang, onderwijs en werkgevers met elkaar.
- Werkt (samen met VWS) actief aan de preventie van dakloosheid en komt met mogelijkheden én handhaving voor werkgevers om dakloosheid te voorkomen.
- Zorgt voor structurele middelen voor de opvang en begeleiding van dakloze EU-burgers, gericht op zowel integratie, zorg en werk in Nederland en indien nodig of gewenst, terugkeer met toekomstperspectief, werk en zorg in het herkomstland.

Hoogwaardige economie

- Zet in op hoogwaardig en vast werk door arbeidsmarkthervormingen (o.a. conform wetsvoorstel meer zekerheid flexwerkers en [OVV-rapport](#)) en door een visie te ontwikkelen over welke economie we willen zijn, inclusief bijbehorende keuzes in de economie, de arbeidsmarkt ([Commissie Borstlap](#)) en in het ruimtelijk domein (via de Nota Ruimte). Informeren arbeidsmigranten over de meerwaarde van vast werk bij de werkgevers, en verkennen hoe de risico's voor werkgevers rondom vast werk verminderd kunnen worden.
- Vermindert de vraag naar laagbetaalde arbeid door stevig in te zetten op productiviteitsgroei, arbeidsparticipatie en arbeidsbesparende, technologische en sociale innovaties inclusief de nodige financiering hiervoor, en elimineert zo de structurele afhankelijkheid van goedkope arbeid (conform [IBO-rapport](#)). Dit draagt bij aan het innovatie- en concurrentievermogen van Nederland.
- Voert een uitzendverbod in, in sectoren waar structurele misstanden plaatsvinden, beperkt uitzendwerk van (laagbetaalde) arbeidsmigranten (bijv. tot ziek en piek) en stimuleert vaste dienstverbanden bij de werkgever.
- Voert structureel en economisch huisvestingsbeleid: borgt een gelijk speelveld door een afwegingskader met een (huisvestings)effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid verplicht te stellen en dit in wetgeving te verankeren.

2 - Provincies:

Basis op orde

- Hanteren een integrale benadering bij beleidsvraagstukken rondom arbeidsmigratie.
- Nemen een grotere regisserende en regulerende rol aan en faciliteren samenwerking met gemeenten.
- Zetten mensen en middelen in voor arbeidsmigratiebeleid.
- Hanteren de SNF-norm als ondergrens voor huisvesting (short stay en groepsaccomodaties).

Volwaardig meedoen

- Nemen in hun volkshuisvestingsprogramma de huisvesting van arbeidsmigranten mee en vragen dit ook van gemeenten. Provincies zorgen er samen met gemeenten voor dat arbeidsmigranten die langer dan een jaar in Nederland wonen, goed met hun gezinnen kunnen wonen en integreren in wijken en dorpen. Ook zorgen provincies er met gemeenten voor dat arbeidsmigranten die tijdelijk werk verrichten, tijdelijk kunnen verblijven in groepsaccomodaties, waar mogelijk op of bij het terrein van de werkgever.

Hoogwaardige economie

- Hanteren altijd een afwegingskader bij nieuwe bedrijvigheid met een verplichte huisvestingseffectrapportage. Dit doen ze zowel het maken van ruimtelijke keuzes als bij het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid (acquisitie). Het uitgangspunt hierbij is: zonder dak geen draagvlak.
- Faciliteren en coördineren de regionale afstemming en evenwichtige verdeling van huisvesting van arbeidsmigranten tussen gemeenten.
- Richtten zich met hun arbeidsmarkt- en onderwijsbeleid nadrukkelijk ook op de talentontwikkeling en doorstroom van arbeidsmigranten, zodat een groter aandeel arbeidsmigranten duurzaam inzetbaar is in cruciale beroepen, bijvoorbeeld in de zorgsector.

3 - Gemeenten

Basis op orde

- Zorgen voor zicht op de doelgroep (zowel qua omvang en adressen) via hun BRP-inschrijving.
- Signaleren misstanden en risico's rondom arbeidsuitbuiting en ondermijnende criminaliteit, houden dit bij en geven signalen door richting ketenpartners zoals de NLA.
- Controleren op illegale- en overbewoning en houden toezicht op verhuurders conform de wet goed verhuurderschap.

Volwaardig meedoen

- Staan in direct contact met arbeidsmigranten, bouwen vertrouwen op en weten hen te bereiken. Hanteren een sleutelfigurenaanpak waardoor de doelgroep onderling ook de nodige informatie uitwisselt over rechten en plichten. Stimuleert hierin ook het belang van het leren van de Nederlandse taal en informatie-uitwisseling over rechten en plichten.
- Organiseren dienstverlening vanuit de gemeentelijke loketten gericht op informatievoorziening en doorverwijzing naar de juiste partijen rondom zorg, juridische ondersteuning en werk.
- Brengen partijen samen om onderwijs in taal, basisvaardigheden en ontwikkeling van arbeidsmigranten en hun kinderen goed te organiseren, met de juiste ondersteuning qua docenten.
- Organiseren opvang en begeleiding voor dakloze EU-burgers, gericht op toeleiding naar zorg, werk, en indien nodig terugkeer. Zo vermindert de overlast in dorpen en wijken en is er minder dakloosheid.

Hoogwaardige economie

- Faciliteren de mogelijkheden voor arbeidsmigranten om door te groeien in hun werk en ontwikkeling – bevorderen zo het onbenut arbeidspotentieel van deze doelgroep. Dit doen gemeenten door samenwerkingen aan te gaan met werkgevers, regiogemeenten en onderwijspartijen.
- Dragen (indien mogelijk binnen de arbeidsmarktregio's) bij aan doorstroom van arbeidsmigranten in maatschappelijke sectoren, door samen te werken met het Rijk en bedrijven, bijvoorbeeld via banenmarkten.
- Maken onder regie van de provincie, onderlinge afspraken over de verdeling van de huisvesting van arbeidsmigranten in een regionaal afgestemd volkshuisvestingsprogramma. Hanteren ook een regionaal afwegingskader bij nieuwe bedrijvigheid met een verplichte huisvestingseffectrapportage,

die het Rijk juridisch inzetbaar maakt. Als die bedrijvigheid komt, zetten gemeenten zich, met de werkgever, in voor passende huisvesting.

4 - Bedrijven

Basis op orde

- Zijn in afstemming met gemeenten en provincies verantwoordelijk voor het realiseren van voldoende kwalitatieve huisvesting voor de arbeidsmigranten die zij in dienst nemen.
- Waarborgen in geval van verhuur, goed verhuurderschap door eerlijke huurcontracten en kwalitatief goede huisvesting en toezicht.
- Zorgen dat er geen dakloosheid ontstaat bij verlies van werk bij EU-arbeidsmigranten, door tijdelijk behoud van huisvesting bij verlies van werk.

Volwaardig meedoen

- Stimuleren bij aankomst van de arbeidsmigrant dat zij kunnen meedraaien in de samenleving, via passende huisvesting, BRP-inschrijving in de gemeente, stimuleren tot het afsluiten van een zorgverzekering, en het faciliteren van taalonderwijs onder werktijd.
- Werken met het Rijk, andere bedrijven en sociale partners aan preventie van dakloosheid door toeleiding naar (ander) werk te realiseren met passende huisvesting. Dragen ook bij aan de opvang en begeleiding voor dakloze EU-burgers, gericht op re-integratie, werk, en indien nodig terugkeer.

Hoogwaardige economie

- Vergroten hun productiviteit door structureel niet meer te leunen op laagbetaalde arbeid en tijdelijke uitzendkrachten. Zetten actief in op arbeidsbesparende, technologische en sociale innovaties en hogere arbeidsparticipatie, o.a. via om- her en bijscholing.
- Zetten zich actief in om misstanden op de werkvloer te voorkomen, melden misstanden aan partners (inspecties, gemeenten, Rijk).
- Zorgen voor goed werkgeverschap: een eerlijk recruitersproces vanuit herkomstlanden zonder schijnconstructies, goede informatievoorziening, eerlijke contracten en arbeidvoorwaarden en -omstandigheden. Verankeren maatregelen in CAO's en zorgen voor toegang tot de werkvloer door vakbonden.

5- Internationaal: Ambassades en de EU

Basis op orde

- SZW zorgt voor een plan van aanpak in herkomstlanden rondom gericht arbeidsmigratiebeleid met werkgevers, uitzendbureaus en sociale partners, dat er zowel voor vertrek in herkomstland, tijdens vertrek én in aankomstland contact met de arbeidsmigrant is en er gezorgd wordt voor een goede aankomst in Nederland met BRP-registratie, huisvesting, goede arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden en mogelijkheden tot integratie in de wijken en dorpen.
- De EU vergroot de capaciteit van de European Labour Authority (ELA) en de European Employment Services (EURES) om actief met lidstaten arbeidsmigratie in goede banen te leiden, via forse inzet op handhaving van illegale constructies, het tegengaan van mensenhandel en de nodige inzet rondom informatievoorziening en return mobility. Zorgt hierin ook voor eenvoudigere gegevensdeling.
- De EU maakt wetgeving of beleid om schijnconstructies zoals onjuiste A1-verloning, doordetachering, schijnzelfstandigheid tegen te gaan en zo eerlijke concurrentie te bevorderen.

Volwaardig meedoen

- De EU bevordert de doorgroeimogelijkheden van arbeidsmigranten naar maatschappelijk relevante sectoren, o.a. door het makkelijker erkennen van diploma's, het bevorderen en financieren van het taalonderwijs in het ontvangende land, en door goed werkgeverschap als Europese norm uit te dragen.

Hoogwaardige economie

- Ambassades ondersteunen herkomstlanden en EURES in de uitrol van return mobility programma's om terugkeer te faciliteren, zodat arbeidsmarktkrapte in herkomstlanden wordt gedempt.